

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

IV. Christus verè Christus, seu Messias.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

to, ut Hieronymus de Nebridio loquitur; à Rege ipso Philippo, denominatus est, *Iohannes Bonitas*, ut ex antiquis vitæ eius Actis refertur in recensita nuper eius historia, l. i. c. 6. Cuius tituli fundamentum cumulat, cum abiecto culmine natalium, & dignitatum ac opum queis in sæculo potiebatur, Cisterciensibus se adiunxit, ubi virtutibus heroicis & miraculis mox à felici obitu clarissimus, vitam conclauit. Existimatum huius sancti viri memorem, virum Religiosissimum & doctissimum familiæ vniuersæ S. Bernardi strictioris instituti, semel & iterum Moderatorem Generalem, dici in Religioso ordine voluisse *Iohannem Bonum*, haud vano nomine. Et hi igitur, & alij nonnulli, cognominati sunt *boni*. Sed quid vniuersa cuiuscunque mortaliū bonitas, si cum Christi bonitate componatur? Hæc Christi bonitas ad illorum bonitatem comparata, inuenietur prior. Tantumne? Imo ne apparebunt quidem boni præ Christo, qui simpliciter spectati audierunt boni. Optime quoque faciet, qui recognoscet, quorum antiqui Patres tantopere in Christum ferrentur votis; ita ut S. Epiphanius infra referendus, vocet Christum *votum mundi*. An æquum fuerit, repentinis nos studiis ferri in Christum iam natum, quàm veteres illi ferrentur in Christum futurum? S. Bernardus serm. 2. in Cant. nostrum hæc in parte stuporem castigat, & bene quoque S. Gregorius hom. 13. in Ezech. circa illud psalmi 69. *anima mea exultabit in Domino*.

CAPVT IV.

Christus verè Christus, seu Messias.

73. **E**XPOSITIO proximè titulo *boni*, geminus est titulus *Christi*. Nā iuxta S. Hieronymum epistola 135. quæ est ad Suniam & Frecellam circa psalmum 105. idem sonat *χρῆστος* quod *bonus*. Obiicientibus enim non fuisse eam interpretationem legitimam qua dictum erat, *conferimini Domino quoniam bonus*, cum in Græco esset *ὁτι χρῆστος*, id est *quoniam suavis*; respondet S. Hieronymus. [Sciendum est quod *χρῆστος* inutile, & in bonum, & suauem verti potest. Denique & in Hebraico scriptum est, *chirub*, quod omnes vocem simili transulerunt *ὁτι χρῆστος*, id est *quia bonus*. Ex quo perspicuum est quod *χρῆστος bonus* intelligatur.] Idem in caput 5. ad Galatas, *χρῆστος δὲντα* ait Latine sonare *benignitatem* siue *suauitatem*: ut proinde idem sit *χρῆστος*, quod *benignus* atque *suavis*, ac nominatum eloquio blandus. Vnde iocus militum vocatum Pertinacem Imperatorem *Christologum*, quod verbis magis quàm re ipsa benignus esset: id quod continet Aurelius Victor expressit, dicens, blandum magis quàm benignum fuisse. Inde etiam Ausonij in fratres *ἀνδρῶν & χρῆστος*, falsum & amarulentum epigramma, (est numero 39.) quorum primo, alpha nominis initiale præcidi, & fratris nomini addi, ut esset *ἀχρῆστος*, alter verò *χρῆστος* mandat.

Christus, aliud quàm Græcum χριστός.

74. Vides cur dixerim, si Græcæ vocis solum sonum spectemus, idem fuisse titulum *Christi*, cum titulo *boni*. Reipsa tamen *Christi* appellatio latina, non est eiusdem significationis, cuius vox Græca *χρῆστος*. Et idcirco quia Græcè scriptum per (h) *Christi* nomen, latine *Chrestos* efferebant præci Gentiles, ut est apud Suetonium in Claudio, iure Tertullianus cap. 3. Apolog. opponit, eos ne de nomine quidem Christianos habuisse legitime perspectos; cum non Christiani à Christo per (h) latine Chresto quod benignitatem & suauitatem sonare ait, sed Christiani per i. ex Christi nomine ab vñctione deducto denominandi fuissent. Plenius hoc habet verbis illis Lactantius lib. 4. institut. cap. 7. [Christus non proprium nomen est, sed nuncupatio potestatis, & regni: sic enim Iudei, Reges suos appellabant. Sed exponenda est huius nominis ratio propter ignorantium errorem, qui cum immutata litera Christum solent dicere. Erat Iudeis ante præceptionem, ut sacrum conficerent vnguentum, quo perungi possent iij, qui vocabantur ad Sacerdotium, vel ad regnum. Et sicut nunc Romanis indumentum purpure, in signum est regie dignitatis assumptæ; sic illis vñctio sacri vnguenti, nomen ac potestatem regiam conferebat. Verum quoniam Græci veteres, *χρῆστος* dicebant vngi, quod nunc *ἐλαιο*, sicut indicat Homen versus ille,

Αὐτὸς ὁ δὲ μακάριος, ὃς χρίσας ἰσχύει.
ob hanc rationem nos eum *Christum* nuncupamus, id est, *vñctum*, qui Hebraicè, *Messias* dicitur.] Hinc verò eruiemus commode, rationem cur tamen hoc attributum spectata significatione vocis, aliud sit ab attributo *bonitatem* ei merito continens sit, & proximè ad illius expositionem subiciatur.

Reges, Sacerdotes, Prophetæ, dicti Christi.

75. In quamrè præmittendum est, nomen *Christi*, ut docet Tertull. lib. contra Praxeam cap. 29. non plus esse nomen, quàm *calceatum*, aut *vestitum*, atque adeo non esse nomen, sed appellationem, siue ut ex Lactantio proximè audisti, & confirmat S. Cyrillus lib. de Incent. Virg. cap. 1. non esse nomen proprium, sed nuncupatiuum, id est ut passim loquimur, *appellatiuum*, quo varia personarum genera designata in scripturis habemus: Tot videlicet quot solebant inungi vñctione sacra, perque eam ad munus aliquod inaugurati. Audi S. Hieronymum lib. 2. in Habacuc cap. 3. ad illud *egressus es*. [Primum videamus quot sunt genera Christorum, & postea tractabimus, quomodo egressus sit Dominus in salutem Christorum suorum. Christi in veteri testamento dicebantur, & Patriarchæ de quibus scriptum est in psalmis *corripuit reges pro eis*, nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meus, nolite malignari, & in primo Paralipomenon libro, omnes qui de Aegypto egressi sunt, Christi vocantur. Christus quoque in Exodo,

Sacerdo

Christus inunctus, seu Messias. 31

Sacerdotale conficitur, quo postea Sacerdotes in Levitico referuntur uncti. Est & aliud unguentum quo Reges unguuntur in regno, quod in duo scinditur. Si enim David est, & Salomon, id est, *fortis manu*, & *pacificus*, cornu ungitur. Si verò Iehu & Afael sunt, perfunduntur lenticula. Vas autem fictile sic vocatur, id est, *phacor*. Sed & Cyrus Persarum Rex, atque Medorum, qui de captivitate populum relaxavit, licet multi errent, & de Domino Salvatore scriptum putent, audit per Esaia; *Hec dicit Dominus Christo in eo Cyro, cuius tenui dexteram, ut adducant eam eo gentes, &c.* Et ad extremum dicitur, *in autem non cognovisti me; quod de Salvatore nefas est intelligere.* Est unguentum propheticum, quo precipitur Helias, ut Helisam ungit in Prophetam. Et super omnia unguentorum genera, est unguentum spirituale, quod vocatur oleum exultationis, quo ungitur Saluator: & dicitur ad eum, *Propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis, pro participibus tuis.* Participes autem eos puto, ad quos loquitur & Ioannes; *Et vos unguentum habetis à sancto.*

76. Habes varia Christorum genera, inter quæ erant Reges apud Hebræos solos, ait D. Augustinus in Psal. 44. quia inde verus Christus erat proditurus Rex & Sacerdos summus. Reges ergo Christi erant, iuxta illud de Davide, *Vnxit me domus Iuda sibi in Regem.* Et alibi, *Oleo sancto meo, unxi eum.* Et tulit Samuel lenticulam olei, ad Saulem primò, tum ad Davidem inungendum, aliâque in Scripturis passim obvia. Latè & benè de hæc unctio disputat Pineda, l. 2. de Salom. c. 6. §. 1. & 2. & quoad recentiores Regum inunctiones ad Hebræorum imitationem factas, Azot t. 2. l. 10. c. 5. & l. 11. c. item §. 3. ac Hubertus Morus de Sacris unctionibus l. 2. à c. 5. & toro l. 3. Inungebantur præterea Sacerdotes, ut habetur Exodi 29. Et 1. Machab. 11. Aristobulus dicitur de genere Christorum Sacerdotum. Insuper inungebantur etiam Prophetæ, saltem aliquando. Extat exemplum 3. Reg. 19. ubi Elisæus unctus est in Prophetam. Quo spectat etiam illud ex Psal. 104. *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Quamquam ex eo loco constare plane videtur, ambigam censei posse unctionem Elisæi: & aliud non fuisse quod iussus est ungi in Prophetam, quam iussionem ut superiectione pallii, (quod fecit Helias) assumeretur ad munus prophetandi: quod planè sentit Lyranus 3. Reg. 19. ad illa verba, *unges prophetam pro te.* Et ibid. Cartusianus ac Scachus in myroth. c. 39. faciuntque multi veterum, prolati ab Humberto Moro l. 1. de sacris unctionibus c. 3. qui inter unctos non recensent Prophetas, sed solos Reges, & Sacerdotes. Et ita nominatim Rufinus ad 2. Symboli articulum. Et sanè mirum est è tot prophetis, nusquam vllum prodi unctum, præter Elisæum. Ego (ut dixi) suspicionem non inungtorum materiali oleo prophetarum, augeo ex citato versu Psalms, de prophetis. Ex eo namque planè liquet, iustos quoque (cuiusmodi erant Patriarchæ, de quibus

agit ibi David,) dictos esse Christos. Et ita ex eo loco colligit S. Cyrillus epistola ad Monachos Aegypti num. 10. addens etiam illud Abacuc 3. *Egressus es in salutem populi tui ad salvandum Christos tuos.* Ita enim ipse legit. Longè fusiùs ex citato Psalms 104. loco idem docet Euseb. 4. demonstr. c. 25. & obiter etiam S. Chrysostom. hom. 1. in ad Romanos ad illud *servus Iesu Christi*, & S. Hieron. Abacuc 3. ad illud *egressus es*.

IESVS, omnibus prædictis nodis, Christus, Sed primordialiter ab unctioe per Deitatem.

77. Ex qualibet harum vocis Christi acceptionum, Dominus Iesus potuit Christus denominari. Nam & Rex erat constitutus à Deo super Sion, & Sacerdos à eternum secundum ordinem Melchisedec, & propheta non vulgaris sed eximius ille, promissus Deuter. 18. & cū articulo expressus Ioannis 1. ad designandam præcellentiam. Ut propterea Baptista, rogatus essetne ille Propheta magnus, negaverit se esse. Omnes porò hæc Iesum denominandi Christum causæ, in vnam reuera recidunt; nempe in eam quæ petitur ex inunctione per divinitatem: unde consecutum est; ut & Rex esset, ac hæres vniuersorum, itémque Sacerdos magnus, factus reconciliatio in tempore iracundiæ; & propheta ille magnus, idoneus docere nos abscondita à conditione mundi: quippe qui in sinu Patris semper fuerat, ac etiamnum erat: unde quod perfectissimum habebat, restari poterat.

Sic conciliari possunt varæ sententiæ de notione nominis Christi, provt Domino Iesu accommodati. Nam Lactantius, ut suprà retuli, à regia dignitate derivat hanc Christi appellationem; èstque id reuera conforme vsui Iudæorum, qui Reges suos passim appellabant Christos, vel absolute ut est 1. Reg. 16. *Nam coram Domino est Christus eius?* id est designatus in Regem. Vel cum adiunctione nominis Regis, ut docent testimonia prolata à Galatino l. 3. c. 2. Et quod Lucæ 23. Iudæi Christo struentes calumniam, accusabant eum quod dixisset, se Christum Regem esse, & eo nomine prohibuisset tributa dari Cæsari. Alia de ea Christi denominatione inde petita, subministrabit Clemens 1. Recog. eique subscribit Hieron. epistola ad Principiam. Hilar. Diacon. in ad Hebr. 1. & benè multi ad Psalmum 2.

78. Fortassis verò plerique eorum qui illam nominis Christi notionem approbant, non excludunt, aliàs perfectiones. Nysenus enim qui in ea videtur esse sententia, ita scribit lib. de Christiani professione. [Christi nomen, si ad dilucidius, magisque perspicuum, & intellectu facilius verbum transferatur, Regem significat: quippe cū sancta Scriptura, huiusmodi voce, peculiari quodam vsu, regiam indicet dignitatem. Sed quoniam, ut ait Scriptura, nomen Divinum verbis explicari, ac percipi non potest, quippe cum omnem superet excogitationem & comprehensionem; necessariò qui Spiritus sancti numine

numine diuinitus rapiebantur Prophetae atque Apostoli, multis nominibus, notionibus, ac considerationibus ad intelligendum incorruptibilem naturam nos quasi manu ducunt: alius ad aliam considerationem & intellectum Deo conuenientem nos dirigentes, ut ipsa quidem omnibus imposita potestas, *regni* nomine declaratur: ea verò vis quae omnis affectus perturbationisque expers, & ab omni vitiositate ac malitia vacua, pura ac libera est, virtutis nominibus designatur: Ita ut vnaquaeque virtus de natura excellentiore tum dicatur, tum intelligatur: atque idem sit, & Iustitia, & Sapientia, & potentia & veritas, bonitasque & vita, tum salus, incorruptibilitas, immortalitasque, tum immutata, ac variari nescia virtus, & quicumque sublimis est intellectus, qui per hanc nomina declaratur; omnia nihil aliud quam Christus & sint, & dicantur. Sic igitur omnis sublimis intellectus, in Christi nomine comprehendere intelligitur: sublimiori enim significatione reliqua quoque continentur, ita ut ceterorum vnumquodque nomen, in notione & intellectu regni consideretur. Fortassis ergo alij, qui Christum, *Regem* interpretantur, non excludunt à significato nominis *Christi*, ceteras perfectiones & titulos, etiam si inherendo cortici vocis, dicant; Iesum dictum esse *Christum*, eo quod sit Rex. In quem sensum Gregorius Nyssenus orat. 5. & 6. contra Eunomium late exponit illud Actuum 2. *Illum Dominum & Christum fecit Deus*, id est Dominum & Regem, tuncque S. Basilium qui locum illum sic erat interpretatus. Rursus optime in eandem sententiam idem Nyssenus l. de Sancta Trinitate in fine. [Omne quidem dignitatem (inquit,) regni nomen denotat. *Deus autem noster Rex*, (inquit,) ante saeculum, Quinetiam regis filius, qui omnia, quae patris sunt habet, etiam ipse à sancta Scriptura Rex pronuntiatur. Spiritum verò sanctum vnigeniti vnctionem esse, diuina Scriptura dicit, ex translatione eorum quae hic in terra fieri consueverunt, dignitatem spiritus explicans, atque designans. Quemadmodum enim antiquitus in iis, qui ad regnum promouebantur, signum dignitatis huius erat vnctio quae eis adhibebatur; quo facto, ex illo tempore, tractus & transitus quidem erat à priuata & humili fortuna ad principatus fastigium & celsitudinem, atque aliud nomen post vnctionem accipiebat is qui hac gratia ac decore dignus erat indicatus, & pro communi homine Christus Domini nominabatur: idcirco quo maxime Spiritus sancti dignitas hominibus ostenderetur signum regni & vnctio à scriptura nominatus est: nimirum ut nos doceremur quod vnigeniti Filij Dei gloriae ac regni particeps & locus sit Spiritus sanctus. Nam ut in Israele non licebat regnum suscipere nisi vnctio praecessisset, ita ex translatione nominum quae apud nos in vsu sunt, parem vim Scriptura ostendit: nimirum quod ne Filij quidem regnum absque sancti Spiritus dignitate accipiantur. Idcirco proprie *Christus* id est *vnctus* dicitur, inseparabilis, & in-

diuisibilis cum Spiritu sancto coniunctionis, hoc nomine praebente demonstrationem.

79. At alij, Domino Iesu nomen *Christi* aptatum volunt, à Sacerdotio. Ita Tertullianus lib. de Baptismo c. 7. [Egressi (inquit) de lauacro petungimur benedicta vnctione, de pristina disciplina, qua vngi oleo de cornu in Sacerdotium solebant, ex quo Aaron à Moysse vnctus est. Vnde Christus dicitur à chrismate, quod est vnctio, quae Domino nomen accommodauit facta spiritalis, quia spiritu vnctus est à Deo Patre. Sicut in Actis, *Collecti sunt enim verè in ista ciuitate, aduersus sanctum filium tuum, quem vncti*. Sic & in nobis carnaliter currit vnctio, sed spiritaliter proficit.] Quamquam lib. aduersus Praxeam c. 29. vbi plenè argumentatur ex *Christi* nomine, pro filij distinctione à Patre, itemque l. 3. contra Marcion. cap. 15. vbi phantasticum & imaginarium Christum Marcionis, argumento ex *Christi*, nomine petito exagitat; ex sola vnctione Christi, hoc nomen deriuat, non expressa vnctionis qualitate, siue essetne regia, an Sacerdotalis. Quo eodem modo S. Augustinus 17. Cuius, cap. 16. cum bonam partem Psalmi 44. de Christo intelligendam esse praemississet, subiicit. [Quis enim tam rudis est in hac Religione vel tam Surdus aduersus eius famam, longè lateque diffusam, ut *Christum à chrismate*, hoc est ab vnctione; appellatum esse, non nouerit?] Vbi nihil expresse determinat, cui muneri addicar ea vnctio, & illud chrisma à quo deriuatum vult nomen *Christi*.

80. Tandem alij, *Christi* nomen aptatum Domino Iesu existimant, ratione muneris prophetici, quo destinatus est ad erudendum orbem. In qua sententia, sunt manifestè plerique veterum, qui longè tamen alio sensu quam Pelagiani apud Cassianum l. 1. de Incarnatione cap. 3. dixerunt Dominum Iesum non fuisse ab initio *Christum*, sed à Baptismo: quia videlicet tunc à Patre authenticè & publicè declaratus est Doctor orbis, quem audire omnes deberent. Ita S. Irenaeus l. 3. cap. 10. Splendide omnino sed fuse. Breuius his verbis Optatus l. 4. contra Patrum, tractans quando Christus sit vnctus praefortibus suis, ut est in Psalmo 44. [Confortes fuerant Iudaeorum Sacerdotes, & Reges, quos singulos vnctus ad hominibus confat. Sed quia filius à Patre, Deus à Deo, erat vnctus, secundum quod filius petit, & spiritus promissa nunciavit, compleuit Pater in Iordane. Quod cum venisset filius Dei, Saluator noster, à Ioanne ostensus est, his verbis: *Ece Agnus Dei, hic est qui tollis peccata mundi*. Descendit in aquam, non quia erat quod in Deo mundaretur, sed venturum oleum aqua debuit antecedere ad mysteria imitanda, & ordinanda, & im-

plenda baptismatis. Totus cum in Ioannis manibus haberetur secutus est ordo mysterij, & compleuit Pater, quod rogauerat filius & quod nunciauerat Spiritus sanctus. Apertum est celum Deo Patre vngente spiritale oleum statim in imagine columbæ descendit, & in-fudit capiti eius, & perfudit eum, unde capit dici Christus, quando vnctus est à Deo pa-tre. Idem habent Rufinus ad 2. symboli articulum Hieron. ad c. 61. Esaiæ & alij quos referunt Maldonatus Luca 4. & ibid. Toler. annot. 3. 1. & in c. 1. Ioan. annot. 71.

*Dicitur oleum lætitiæ, quo Iesus dictus
primario est Christus. Patrum
suffragia.*

81. Omnes has Iesum denominandi Christum rationes, censeo veras, dummodo omnes radicentur in vna illa quam propo-nam: quam constat esse fundamentam primarium, & titulum eminentissimum di-gnitatis Regiæ, ac Sacerdotalis, & prophæ-ticæ, siue magisterij de rebus diuinis in Chri-sto Domino: & quæ præ cæteris probanda videtur est, & reddenda, cum quaeritur quid Christi nomen propriè sonet, & quorsum sit Iesu titulum. Ea est inunctio Iesu per vn-guentum diuinitatis siue oleum lætitiæ quo Christus præ participibus suis vnctus est in primo conceptionis momento: quæ est gra-uitissimum Patrum de hac denominatione sententia. Appendo nonnullos, vnctionem Christi Domini ad eum modum interpre-tatos.

Clemens Romanus 1. recogn. [Christus dicitur eximio quodam religionis ritu. Nam licet regum sunt quædam communia nomi-na, ita ut apud Persas *Arfaces*, apud Roma-nos *Cæsar*, apud Egyptios *Pharao*; ita apud Iudeos *Christus*, communi nomine Rex ap-pellatur: causa autem huius appellationis hæc est: quoniam quidem cum esset filius Dei, & initium omnium; homo factus est. Hunc primum Pater oleo perunxit, quod ex ligno vitæ fuerat sumptum: ex illo ergo vn-guento *Christus* appellatur. Inde denique etiam ipse secundum prædestinationem Pa-tris, pios quosque cum ad regnum eius per-uenirent, velut qui asperam superauerint viam, pro laborum refectione simili oleo perungeret; ut & ipsorum lux luceat, & Spi-ritu sancto repleti immortalitate donentur. Virgilius verò huius ex quo sumptum est illud vnguentum, vniuersam naturam tibi sufficienter exposuisse me memini. Sed & nunc per breuissimam speciem de omnibus tibi memoriam reuocabo. In præfenti vita, primus Pontifex Aaron, chrismatis compo-sitione perunctus est: quod ad imaginem illius de quo supra diximus, spiritualis vn-guenti factum est. Princeps populi fuit, & tanquam rex, primitias & tributum per ca-pia accepit à populo, & iudicandi plebem forte suscepta, de mundis, immundisque iu-dicabat. Sed & si quis alius de ipso vnguen-to perunctus est, tanquam virtute inde con-cepta, etiam ipse Rex, aut Propheta fiebat,

aut pontifex. Quod si temporalis hæc gra-tia ab hominibus composita, tantum potuit, intellige iam tu quantum sit illud vnguen-tum, quod à Deo de virgulto vitæ prolatum est, cum hoc quod ab hominibus factum est, tam eximias inter homines conferat dignita-tes. Quid enim in præfenti sæculo Pro-pheta gloriosus, Pontifex clarius, Rege su-blimus?]

82. Origenes 1. Periar. cap. 6. [Quod dixit quia vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis, ostendit quod aliter ista anima oleo lætitiæ, id est Verbo Dei vngi-tur, & aliter participes eius, id est Sancti Prophetæ & Apostoli. Illi enim in odorem vnguentorum eius cucurrisse dicuntur: ista autem anima, vasculum vnguenti ipsius fuit, ex cuius fragrantia participantes, digni qui-que Prophetæ fiebant, & Apostoli: sicuti ergo aliud est vnguenti substantia, aliud odor eius; ita aliud est Christus, & aliud partici-pes sui. Et sicut vas ipsum quod substan-tiam continet & vnguentum, nullo genere potest aliquid recipere fætoris; hi verò qui ex odore eius participant, si se paulò longius à fragrantia eius remouerint, possibile est vt incidentem recipiant fætores: ita Christus velut vas ipsum in quo erat vnguenti sub-stantia, impossibile fuit, vt contrarium re-ciperet odorem. Participes verò sui quàm propinqui fuerint vasculo, tam odoris erant participes, & capaces.] Idem Origenes sub finem libri primi contra Celsum monstrans eum Psalmi locum esse apertè de Christo Deo, vnctò à Deo Patre, aienisque se inde valdè vtisse Iudeum quendam cuius eam ait fuisse euasione; vt illud *sedes tua Deus*, ad Deum vniuersitatis referatur; illa autem *dilexisti iustitiam*; pertineant ad Christum, quem Deus, Deus eius vnxit. At quorsum ea congeminiatio? Deinde prima nominis *Deus* usurpatio, est in casu vocandi, secunda in casu nominandi, non autem utrobique casus nominandi, vt fingit Apella præ-dictus.

Eusebius lib. 4. de demonstr. cap. 15. [Dei oleum appellat. Quare & Christum & vnctum, eum qui illius particeps sit, vocat. Oleum verò in his noli miserationem accipere neque in rebus aduersis morrorem: sed id quod certæ plantæ fructus emittit quod ex humida ma-teria nihil habet admixtum, quod lumen au-geat, quod fessos subleuat, quod labores au-ferat, quod eos qui ipso vnguntur, facit hi-lares, quod instar luminis de se ipso vi-brat splendores, nitidumque ac micantem eorum qui ipso vtuntur comparat vultum: quod vtique ipsum, etiam diuinæ literæ produnt illis verbis, *ut exhiberet faciem in oleo*, huic igitur exemplo, supremam eius Dei, qui omnium est princeps, omnium-que rex, virtutem comparans oleo, eum qui solus hoc toto vnctus est; quique diuinæ atque eius quæ cum nullis aliis communicatur paternæ fragrantia princeps factus, & qui solo de illo genitus Deus ver-bum, communicatione gignentis ingenti, Deus de Deo est declaratus *Christum* at-que *vnctum* vocauit. Quocirca in Psalmis

ad hunc ipsum qui à Patre vnctus est, sic quoddam oraculum dicit, *Sedes tua Deus in seculum seculi, virga directionis virga regni tui; Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo laetitiae, praeparatibus tuis.* At verò vna quidem est olei natura, sed vngenti quæ est, ea multarum in idem concursum significat. Proinde etiam prima illa & ingenta omnium Regis Dei virtus, quatenus quidem simplex atque incomposita nullique alij naturæ commixta intelligitur, simplici olei locutioni collata est: quatenus autem plurimas in eodem considerationes comprehendendi vim habet, ut quod facere potest, quod regnare, quod providere, quod iudicare, quod amore prosequi homines, quod salutem afferre, aliæque innumerabilia quæ intelligentia considerantur, vnguento rursus hæc ipsa quæ & multa & bona comprehendere potest, vis meritis comparata est: quo vnguento eum qui Dei & verus & solus est Pontifex, vnctum esse, Diuina nos docent oracula.]

Neque verò quod in speciem sonant interdum quædam eius verba, agit Eusebius de processione filij à Patre secundum naturam diuinam: Nam agit de ea ipsa Christi vntione, de qua Plaltes disserit Psal. 44. Hanc autem constat in humanitatem cedere. Videtur eundem in historiæ Ecclesiasticæ præmio.

84. Et Nazianz. egregie orat, 36. *in fine*, sic scribentem. [Christus propter diuinitatem ea enim, humanitatis vntio est; non operatione ut in alijs Christis; significans: sed totius vngentis præsentia: cuius hic effectus est, ut id quod vngit, homo vocetur, & quod vngitur, Deus fiat.] Diuinitas enim humanitatis vntio est. S. Cyrillus l. de Sancta Trinitate. 2. 2. [Quod in superficie vnctum est, ex parte vnctum est non ex toto: & exinde neque proprie vnctum est. Quapropter Reges & summi Sacerdotes, oleo vntione superficiali delibuti, proprie vncti non sunt. Quod si verò etiam gratia per vnguentum in profunditatem penetrauit ne sic proprie quidem vncti sunt. Gratia enim vncti sunt, & caduci sunt. Proinde solus Dominus proprie vnctus est, qui totus ex toto, & non ex gratia, sed ex vntione personali, & in sempiternum vnctus est.] Idem epistola ad Monachos Egypti, cum præmisisset quàm multis nomen *Christi* concedi contigerit subdit n. 11. [Ceteri itaque omnes, propter vntionis beneficium & sint & appellentur *Christi*, & iure istud appellentur; Solus autem Emmanuel, ita est Christus, ut Verbum quoque sit Deus.] Et l. 2. Pentabibl. cap. 2. [Christi nomen (inquit), ac res Verbo illi ex Patre existenti, ac nudo & seorsum extra carnem considerato, nullo modo conuenit. Quod si dicitur seipsum exinanisse, & in serui formam descendisse, & factum fuisse nostri simile propter carnem, ipsum quoque quatenus vnctum est, *Christus* vocabitur. Sic igitur illo antegresso, in quo vntio facta est, nam eius propria humanitas est, in qua fuit vntio; cum *Christum* illum appellamus,

non ut tu effrenatè loqueris, communem hominem à verbo diuisum, & seorsum positum ex Sancta Virgine edictum putamus, sed ipsum, ut dixi, ex Deo Patre Verbum, vntum carni & oleo exultationis à Deo & Patre vnctum humanitatis. Porro Dei Verbi vntionem in humanitate factam fuisse, quo tempore similis nobis apparuit, Sacra litteræ nobis ostendunt. Adducit deinde Iacobi visionem & lapidis erectionem, subdens. [Acceptum lapidem pro titulo statuit, & in eius extremum infudit oleum. Iam in his considera Dominum nostrum Iesum Christum, illum vnctum, & solum, & vere filium, quasi lapidem erectum in titulum. Is enim est lapis electus, angularis, pretiosus, in caput Anguli, & à Deo & Patre in fundamenta Sion positus. Ad hæc modum etiam velito inspicias, quo sit vnctus. Non enim oleo, totum vndique lapidem, Beatus Iacob irrogauit; sed in illius extremum infudit. Igitur, ut ita dicamus, non totus ille vngentus, neque in sua ipse natura, qua verbum est, vnctus est. (Nam quomodo suus illi spiritus, impertitus intelligi possit.) Sed potius ut dixi, in extremo vngitur, hoc est extremus, & tanquam in parte atque extremum: mirum in suo per veram vntionem corpore. Et sicut passus esse carne dicitur humanitatis, quamuis per naturam, ut Deus esset impassibilis; ita intelligitur vnctus secundum humanitatem, licet vngat ipse suo spiritu, quos ipse sanctitatem participare decet.]

85. S. Augustinus 13. Trinitate. 26. [Scriptum est in Actibus Apostolorum, quoniam vnxit eum Deus Spiritu sancto. Non utique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnguento quo baptizatos vngit Ecclesia. Nec sanè tunc vnctus est Christus Spiritu sancto, quando super eum baptizatum velut columba descendit. Tunc enim corpus suum, id est, Ecclesiam suam prefigurare dignatus est; in qua præcipue baptizati accipiunt Spiritum sanctum: Sed ita mystica & inuisibili vntione tunc intelligendus est vnctus, quando Verbum Dei caro factum est; id est quando humana natura sine vllis præcedentibus bonorum operum meritis, Dei Verbo est in vtero Virginis copulata; ita ut cum illo fieret vna persona. Ob hoc eum constitemur natum de Spiritu sancto, & Virgine Maria;]

86. Hæc latè prosequitur Sanctus Fulgentius libro tertio ad Thrasym. capite 13. Itemque Damascen. lib. 3. Fid. cap. 3. & l. 4. fid. c. 6. Christum esse Christum ratione tantum inunctæ humanitatis per Deitatem, confirmat ex Nazianzeno, & Cyrillo, atque Athanasio. Et pulchrè c. 15. [Natus igitur est ex ea Filius Dei, & Deus incarnatus. Non ut Propheta vntione vnctus, sed totius vngentis præsentia; ut homo quidem fiat quod vngit; & Deus quod vngitur, non transmutatione naturæ sed vnione secundum hypostasim. Idem enim erat vngens, & qui vngebatur, ut Deus, vngens seipsum ut hominem.] Habet idem Paulinus Aquileiensis in sacro syllabo, Vvaldensis rom. 2. cap. 114. n. 2. & optime in sensum à nobis propositum, S. Basilij

Christus inunctus, seu Messias. 35

S. Basilij similem locum ex lib. de Spiritu sancto cap. 16. exposuit Tol. in cap. 4. Lucae annot. 31.

Liquet ex horum Patrum mente, Christi nomen Verbo carne vestito tributum esse, ob vñctionem illam primariam, quæ est fundamentum cæterarum Christi prærogatiuarum; Regiæ inquam dignitatis, & Sacerdotij, ac Magisterij: penes quas alij quidam denominati leguntur Christi & inuncti. Ex quo vides, ad Senatum, tractando varias Iesu appellationes, dixisse. [Christus quidem eo quod vñctus sit, & per ipsum Deus disponat ordinemque omnia, vocatur: non vulgaræ significationis nomine; sicut & Dei vocabulum, non tam nomen est, quam inenarrabilis rei hominibus innata opinio.] Nec enim vñctio Christi est aduenticia & accidentaria, vt cætera, sed pertinet ad ipsam Christi constitutionem, & essentialem perfectionem. Vnde concluditur connexio quam proponebam inter attributum boni seu perfecti, & istud de quo agimus.

Messias, idem quod Christus. Eius participes Christiani, secundarij Christi.

87. Eadem porro opera, qua Christi titulum sic expositum dedimus, expositus manet titulus *Messias*, quem idem sonare quod *Christum*, audisti ex Lactantio. Imo idem habet Ioannes cap. 1. Euangelij sui, verbis illis: *inuenimus Messiam quod est interpretatum Christum*. Exponit ex antiquis Rabbiniis hanc ipsam nominis *Messia* notionem, Galatinus lib. 3. de arcanis cap. 2. adhibito etiam suffragio Chaldee Paraphrastis, qui locum prædictum Psalm. 44. *Thronus tuus Deus, in caelis, in secula seculorum, regnum forte, sceptrum regnati*. Et tu Rex *Messias*, quoniam dilexisti iustitiam & odisti impietatem, propterea vñctus te Deus tuus oleo vel unguento laetitiae, plusquam socios vel amicos tuos. Quæ verba vt Galatinus recte perpendit, aperte ferunt, *Messiam* siue vñctum Domini, Regem æternum atque aded Deum esse, nec alio oleo inunctum, quam ipsiusmet Diuinitatis meditata coniunctione: quo vnguento & oleo, nullus Christi participum, qui etiam eius confortes dicantur, inunctus est.

Dicantur tamen Christi participes & confortes eius. Eaque ex causa, omnes Christiani, per participationem gratiæ ab eo deriuatæ, sunt aliquatenus Christi. Quod egregie omnino signat Origenes tom. 6. in Ioan. ad illud, & hoc est testimonium Ioannis. Vbi intermisceat expensionem verborum illorum *gratia & veritas per Iesum Christum facta est*. Opponens namque sibi, quomodo cum Christus sit veritas, gratia & veritas dicatur per Christum facta, responderet; veritatem quidem substantialem, quæ est per se veritas, & veritatem nobis aduentitiam tanquam eius imaginem, primum exemplat, non esse per Christum factam, quia est ipse Christus. Eam tamen veritatem quæ inest Paulo, Petro, & aliis quibuscumque, factam esse per Christum: & ideo in Scripturis interdum *veritatem*,

aliquando numero multitudinis *veritates* celebrari. Et idem obseruat circa vocem *iustitia*. Subdit porro. [Inspice verò, num isto modo alia quoque quæ Christus esse dicitur singulariter, proportionem multiplicatam, plurimum numero effertur possint. V.g. Christus est vita nostra, quemadmodum Seruator ipse inquit; *Ego sum, via, veritas, & vita*, & Apostolus: *Quandocumque Christus manifestatus fuerit vita nostra, tunc, & vos cum illo manifestabimini in gloria*. Rursus in Psalmis scriptum est. *Melior est misericordia tua super vitas*. Nam quia Christus in vnoquoque inest vita, ideo multiplicatur. Fortassis isto modo, & illud inquirendum: num experimentum, quæritis eius, qui in me loquitur Christus? ferme enim in vnoquoque sancto, Christus inuenitur: & sunt per vnum Christum multi Christi, illius imitatore, & transformati ad illius similitudinem: qui est imago Dei. Vnde per Prophetam inquit Deus, *ne tangere Christus meos*.]

88. S. Augustinus 17. ciuit. cap. 4. in fine, Christos dici Christianos 1. Reg. verbis illis, *exaltabit cornu Christi sui*, sic demonstrat. [Quomodo exaltabit cornu Christi sui? de quo enim supra dictum est *Dominus ascendit ad caelos*, & intellectus est Dominus Christus: ipse; sic hic dicitur, *exaltabit cornu Christi sui*, qui est Christus. Christus ergo Christi sui cornu exaltabit; id est vniuersusque fidelis sui, sicut ista in principio huius hymni ait: *Exaltatum est cornu meum in Deo meo*. Omnes quippe, vñctos eius Christum recte Christus possumus dicere: quod tamen totum cum suo capite corpus, vnus est Christus.]

S. Macarius summam hinc Christianorum dignitatem egregie his verbis etuit homil. 17. initio. [Christiani perfecti qui meruerunt attingere gradum perfectionis, ac fieri Regi proximi, hi cruci Christi perpetuo consecrati sunt; quemadmodum enim Prophetarum temporibus vñctio erat res omnino pretiosa, cum in Reges, & Prophetas vngerentur: sic quoque nunc spirituales, cælesti vñctione peruncti, euadunt Christiani per gratiam; vt ipsi sint Reges, & Prophetæ cælestium mysteriorum. Quinimo hi sunt filij, & Domini vñcti ac captiui Dei, abiectionis, crucifixi, ac consecrati. Si enim vñctio olei à planta aspectabili, ac ligno visibili profecta, tantam habuit virtutem, vt eo peruncti, dignitatem eitra omnem controuersiam consequerentur (ratum enim erat, vt constituerentur ipsi Reges: quo etiam David inunctus, statim persequutionibus & afflictionibus expositus est: ac septimo post anno Rex factus.) quanto magis ij quorum animus, & interior homo, sanctificante & laetificante cælesti ac spirituali sanctificationis oleo perunctus est, recipiunt signum regni illius incorruptibilis æternæque virtutis arrhabonem scilicet spiritus, ipsum Spiritum sanctum, & paracletum? (Intellige verò paracletum qui consoletur & gaudio perfundat afflictionibus oppressos.) Hi ligno vitæ Iesu Christi, & planta cælesti inuncti, merentur peruenire ad gradum perfectionis; regni, inquam, & adoptionis: quippe qui sunt Secretarij Regis cælestis ac fidei

E 2 fiducia

fiducia omnipotentis, ingrediuntur palatium ipsius, ubi sunt Angeli, & Spiritus sanctorum, quamvis adhuc in hoc sint mundo. Licet enim integram hereditatem sibi in illo seculo preparatam, nondum adierint, certissimi tamen sunt ex arthabone quem modò receperunt, ac si iam coronati essent, & regni clauum tenerent.] Ex aliis Patribus, varia ad Regiam, Sacerdotalem, & Propheticam Christianorum omnium vñctionem illustrandam, profert Hubertus Morus, lib. 2.

89. Hoc voluit nos commonere Ecclesia, iubens initiato Sacramento regenerationis inungi, vt D. Augustinus obseruauit 15. Trinit. cap. 26. & autor quæstionis 137. ad Orthod. apud Iustinum, ac Cyrillus Hierosol. catech. 3. vbi de Christi secundariis, præclara & multa. Item S. Ambrosius lib. de iis qui initiantur mysteriis cap. 6. & pulchrè autor sermonis de vñctione Chriftianis apud Cyprianum, verbis illis. [Nec tamen cessantibus his quæ ritu antiquo inoleuerant, cum iam in populo Chriftiano circumcisio videretur damnable, & Sacrificia idololatriæ imputarentur, vñctionis mysterium religio Chriftiani contempsit, sed cæteris generali Sanctorum consensu damnatis, non solum in Regibus & Sacerdotibus, vñctionis honor permanit, sed in omnem populum Catholicum effusa est huius gratiæ plenitudo; vt sicut Chriftus à Chriftmate dictus est, eo quod singularis excellentiæ oleo vnxitur cum Deus; ita & participes eius quotquot sunt, consortes sint, tam vñctionis, quàm nominis; & dicantur à Chrifto Chriftiani, vt sint sub Chrifto duce rectores & duces; & offerant Deo quotidianum sacrificium, ordinati à Deo sanctimoniarum Sacerdotes.]

Vsus doctrina 1. Expressio Chrifti necessaria Chriftiano.

90. Erutere ex dictis possumus, fructum ad mores formandos, planè exquiritum: vtget ergo Nyssenus lib. de professione Chriftiani ad Harmonium, quandoquidem Chrifti nomine quod participamus, omnia alia Chrifti nomina inuoluuntur, vt ex ipso Nysseno superius vidimus (oleum namque diuinitatis, distinctè Chrifti nomine expressum, omnes perfectiones & earum nomina implicite conuehit;) attingi nos quotquot communionem nominis Chrifti fruimur, & Chriftiani denominamur, cæteras omnes Chrifti perfectiones pro modulo nostro representare. Adscribo locum planè insignem, congruentissimam monitionem continentem. [Vt participatione Chrifti, Chriftiani appellationem adepti sumus; ita per consequens conuenit, omnium quoque sublimium nominum nos adsciscere communionem ac Societatem: ac quemadmodum in catena qui eam qui in extremitate est curuaturam attraxerit, eas quæ continenter intercoherent, per vnā attraxerit: ita quoniam Chrifti nomini reliqua quoque quibus ineffabilis & multiformis illa beatitudo explicatur, natura cohererent atque coniuncta sunt, necesse fuerit

eum, qui vnū arripuerit, vnā cum ipso reliqua quoque attrahere. Si quis igitur nomen Chrifti sumat, quæ verò vnā cum hoc nomine considerantur, vita non exprimat neque repræsentet: is nomen ementitur iuxta propositam à nobis similitudinem, personam in animam humanæ figuræ conformatam, & assimilatam simi apponens. Fieri enim non potest, quin Chriftus, & iustitia, & puritas & veritas, atque cuiusvis mali vitatio sit. Neque Chriftianus esse potest (qui quidem verè Chriftianus sit) qui non illorum nomina quoque communionem, ac societatem ostendat.]

Præclare item Chrysostomus hom. 18. in Ioannem sub finem. [Nomine vno omnes appellamur, Chriftiani scilicet omnium maximo absque præstantissimo cum quo & filij Dei, & amici, & corpus, dicti sumus: quæ appellatione cæteris omnibus vehementius excitari & promptiores ad virtutem complectendam fieri, nec ea quidquam indignum facere conari debemus, quod eodem quo Chriftus, nomine vocamur, vt Paulus testatur cuius excellentiam nos intelligere oportet. Quod is qui Principis cuiuspiam, aut alterius clari viri nomen sortitus est quum id audit, tumet atque superbit, & magnè id sibi gloriæ arbitratur, cuiusque auctoritatem pro viribus seruare admittit; quid nobis faciendum est, qui non Principis, non tectum alicuius potestatis, non Angeli, non Archangeli, sed ipsius omnium Regis nomine appellari dignati sumus? Nonne ita animam nostram instituimus, vt non afficiatur iniuria, qui tanto nos honore prosequutus est? An ignoratis quanto cohortes regis, & locati, & hastati eius latus stipantes, in honore habeantur. Ita & nos proximi facti Deo, eo magis quàm quos nunc diximus, quo corpus propinquius est capiti, quàm illi Regibus, totis viribus contendamus, vt Chrifti simus imitatores.]

Denique Eucherius & Beatus lib. 1. contra Elipandum, obtestantur omnes Chriftianos, vt si Chrifti & Chriftiani audire iure volunt, Chrifti spiritu vngantur, & eius vñctionem æmulentur: alioqui perinde eis euenturum, ac pannis illis de stirpe regia, qui egentes nomen regum præferunt, vt igitur Chrifti & Chriftiani dicamur, inungamur: ab ea quippe inunctione Chriftiani dicimur, ait Theophil. lib. 1. ad Autotyc. sub finem, nempe salutem mediare & ratione Chrifti, quem Deus primò & particulariter vnxit. Intelligemur autem inuncti esse, si quemadmodum Chriftus ambulauit, ita & nos ambulemus.

2. In polluentes nomen sanctum, male viuendo, & peierando.

91. Dolendum verò est, quàm plerumque contratio profana vngue conspuat potius quàm inungi. Oleo inquam illo peccatoris, quod non est oleum lætitiæ, sed in offibus quoque ipsius vim suam prodat. [Habet Diabolus Chriftos suos, (ait Iulius Firmus lib. de error. profano cap. 23.) & quia ipse Antichriftus est, ad infamiam nominis sui miseris

raiseros homines scelerata societate perducit. Quod habet Firmius de profano illo Ethnicorum vnguento, quo à Sacerdote omnium qui flebant fauces inunctas refert, cum illato lumine digesti fletus ob rediuium nomen cessabant; æquè de quavis profana inunctione dicere liceat: constitui scilicet per eam Christos Diaboli, verosque Antichristos. Addit Firmius cap. 24. [Christi vnguentum, immortali compositione conficitur, & spiritalibus pigmentorum odoribus temperatur, hoc vnguentum à mortalibus laqueis patres hominum arctus exiit; vt sepulto primo homine, ex eodem statim homine homo alius facilius nascatur.]

In huiusmodi nomine tenus Christianos, sancto nomini contumeliam irrogantes, præclare sic agit S. Ephrem. tom. 3. serm. de vita religiosa. [Ne nomini eius sancto, quod inuocatum est super nos, inuitiam inferamus, vt non propter nos nomen Dei nostri à perfidis & impiis blasphemetur. Parcamus nobis ipsis, & intelligamus nomen nostrum ipsius nomini consonare: Christus enim ipse, & nos Christiani vocamur.] Parce huic nomini ne propter te blasphemetur D. N. I. Chr. (inquit Cyrill. sic claudens Carech. 11.) Sed potius glorificent Patrem qui est in cælis. Cedit in eisdem increpatio qua Basilius Selesciæ orat. 19. in illis Christi verbis, non inueni tantam fidem in Israël, deprehendit. Sic enim locutum Christum interpretatur. [Nomen quo te appellaris, Dei cogniti argumentum est, vt amplius incredulitatem tuam patefaciat. Cur igitur appellationi cuius virtute cares, contumeliam irrogas? Quid gentis Israël cognomen quod personæ probro sit? Factis appellationem impugnas, calumniam nomen tuum afficis;] quo iure poluentes nomen sanctum quo potiuntur, caligat pulchre Mufonius apud Gellium lib. 9. cap. 2. Fortius de ipso Christiani nomine agens Saluianus lib. 3. de prouid. & optimè initio quarti, verbis illis. [Totum in id reuoluntur, vt qui Christiani nominis opus non agis, Christianus non esse videatur. Nomen enim, sine actu atque officio suo, nihil est: nam sicut ait quidam in scriptis suis: quid est aliud principatus sine meritum sublimitate, nisi honoris titulus, sine homine? Aut quid est dignitas in indigno, nisi ornamentum in luto? Itaque vt iisdem verbis etiam nos vtamur, quid est aliud sanctum vocabulum sine merito, nisi ornamentum in luto? sicut etiam per diuinas litteras, facit sermo testatus est, dicens, circulus aureum in naribus suis, mulier pulchra & fatua. Et in nobis itaque Christianum vocabulum, quasi aureum decus est: quo si indignè vtimur, fit vt lues cum ornamento esse videamur. Denique qui vult plenius scire, vocabula nihil esse sine rebus, respiciat quomodò innumerabiles populi, cessantibus meritis, etiam nomina perdididerunt.] Rursusque sub libri illius finem: [In lege gloriantur & per præuicationem legis, Deum inhonorant. Et idem hoc ipso Christiani deteriores sunt, qui meliores esse deberent. Non enim probant quod fatentur, & impugnant professionem suam moribus

suis. Magis enim damnabilis est malitia, quam titulus bonitatis accusat: Et reatus est impij, pijs nomen.]

92. Hactenus de irrogantibus contumeliam Christi nomini per mala opera quæ edunt præferentes nomen Christianum. Alij opprobrium suum inexcusabilius euolgant, qui nomen Christi, quod mel in ore, & mellicus super oleum sermo cuius Christiano esse deberet, vsurpant irreuerenter ac impiè. Agit in eam corruptelam suo iam suo solemnem, & ad has vsque sæculorum fœces deriuatam, Saluianus lib. 4. de prouid. his præter cætera. [Quis est omnino hominum secularium, præter paucos, qui non ad hoc semper Christi nomen in ore habeat, vt peieret? Vnde etiam peruulgatum hoc ferè & apud Nobiles, & apud ignobiles Sacramentum est, per Christum, quia hoc facio: per Christum, quia hoc ago; per Christum, quia nihil aliud dicturus sum, per Christum quia nihil aliud acturus sum. Et quid plura? In id penitus deducta res est, vt sicut de paganis, barbarisque prius diximus, Christi nomen non videatur Sacramentum esse, sed sermo. Nam in tantum apud plurimos nomen hoc parui penditur, vt nunquam minus cogitem, quippiam facere quam cum se iurant per Christum esse facturos. Et cum scriptum sit, non nominabis nomen Domini Dei tui in vanum, in id reuerentia Christi decedit, vt inter cæteras sæculi vanitates, nihil iam penè vanius, quam Christi nomen esse videatur. Denique multi non otiosas tantummodò res, & aniles, sed etiam scelera quadam se iurant per Christi nomen esse facturos. Hic enim loquendi vsus est talibus: per Christum, quia tollo illum; per Christum quia cado illum; per Christum; quia occido illum. Ad hoc res cecidit, vt eum per Christi nomen iurauerint, putent se scelera, etiam religiosè esse facturos.] Confirmat hoc exemplo magnatis, quem se adiuuisset, vt exoraret miserò cuiuspiam benignitatem nonnullam. Sed ait repulsum se à magnate, cauante anteriorem interpositionem iuramenti per Christi nomen, ne id faceret. Hanc ille religiosissimi vt ait sceleris rationem, deestatur vt indignissimam Christiano.

3. Affectus, Christiani nomine dignus.

93. Nostrum est inducere affectum Auctoris libri de Spiritu & anima cap. 17. [Miser ego quantum deberem diligere Deum meum, qui me fecit cum non eram, redemit me, cum perieram. Non eram, de nihilo me fecit; non lapidem, non arborem, non auem, vel aliquod de animalibus, sed hominem voluit esse: dedit mihi viuere, sentire, discernere. Perieram, & ad mortalitatem descendit, mortalitatem suscepit, passionem sustinuit, mortem vicit, & sic me restaurauit. Perieram & obieram, quoniam in peccatis meis eram venundatus. Venit ille post me, vt redimeret me, & tantum dilexit me, vt sanguinis sui pretium appenderet pro me. Tali pacto reduxit me de exilio, & redemit de seruitio. Nomen etiam suo vocauit me, vt memoriale suum semper esset apud me. Vixit me oleo lætitiæ quo

ipse erat vnctus, vt ab vncto essem vnctus, & à Christo dicerer Christianus. Sic gratia eius, & misericordia semper prauenerunt me.] Prosequitur minutatim alia non minuta Dei in vnumquemque nostrum beneficia, tum concludit. [Cum hæc diligenter considero, timore pariter & ingenti rubore confundor, quia illum ibi mihi præsentem, & omnia occulta mea videntem intueor. Multa enim sunt in me de quibus coram oculis eius erubescio, & pro quibus ei valde displicere timeo. Nec pro his omnibus quid illi rependam habeo, nisi tantum vt diligam eum. Non enim melius, nec decentius quam per dilectionem rependi potest, quod per dilectionem datum est.]

CAPUT V.

Christus Emmanuel.

EThic quoque Christi titulus, ad substantialia & interna Christo pertinet, vt statim patebit; ac proinde merito collocatur in hac serie. Quem dixi *Emmanuel*, secutus recepram scribendi & pronuntiandi rationem, Iansenius cap. 7. concord. legit *Immanuel*, familiari in aliis plebique nominibus flexione. Sic enim *Isaiam* dicunt aliqui, quem alij vocant *Esaïam*.

*Quid aduersus Emmanuelis nomen
Christo tributum, Iudæi &
Hæretici.*

Est autem *Emmanuelis* vocabulum, de promptum ex cap. 7. *Esaïæ*, vbi in celeberrimo illo vaticinio quod Matth. 1. de Christo exponitur, (nec potest reuera in alium cadere, quantumvis Iudæi se contorqueant, vt fusè prosequitur Richardus Victor. libris duobus de *Emmanuele*.) post prænuntiati conceptum ac partum Virginis, additur, filium ex ea procreatum, nominandum esse *Emmanuel*. *Vocabitur* (inquit *Esaïas*), *nomen eius Emmanuel*, quod Matthæus in sensum intentus, sic allegat. *Vocabunt nomen eius Emmanuel*.

Aduersus hanc Christi appellationem, occurrit illico vulgaris difficultas, mota à Iudæis contra aptationem huius prophetiæ ad Christum. Quæ est illam difficultas, ob quam Marcion falsitatis insinulabat verus Testamentum, vt refert Tertullianus libro contra eum tertio c. 11. & totidem propè verbis eandem difficultatem proptè Iudæis motam, refert ac refellit lib. contra Iudæos cap. 9. summa est, quod Christus iuxta Prophetam vocandus esset nomine *Emmanuelis*, quo tamen nomine designatus non sit, sed nomine *Iesv*. Vtrobique autem hanc difficultatem sic enodat Tertullianus, vt dicat, Christum non appellari in actu signato *Emmanuel*, sed esse; quatenus notio subiecta voci *Emmanuel*, cadit in Christum. Nam *Emmanuel* perinde sonat, atque *nobiscum Deus*. Liqueat autem

Christum esse Deum, atque adeo per Christum, Deum esse nobiscum. Sicque euascent difficultas proposita; neque enim harendum est in vocis cortice, dummodo notio subiecta ad quam Prophetæ respiciebat, cadat reuera in Christum. Aliter idipsum dixit Richardus Victorinus lib. 1. de *Emmanuel*. cap. 1. 2. affirmans, nomen *Emmanuelis* esse substantiuum, non nuncupatiuum; & eam qui nuncupatiue Iesus dicitur, substantiue dici *Emmanuel*. Sensus est, eum qui nomine proprio quo ab alijs internoſcitur in vsu communi, non est denominatus *Emmanuel*, reipsa fuisse *Emmanuel*; idque est *vocari talem*, ex vsu Scripturæ. Vt *Isaïæ* 9. *vocabitur admirabilis, Deus fortis, consiliarius, princeps pacis*; id est erit reipsa quod continetur notionibus quæ subiiciuntur his vocibus. Gabriel quoque in allocatione Deiparæ, *Filium* (inquit) *altissimi vocabitur*, id est erit. Tandem Apostolus, in *Isaac* *vocabitur tibi semen*; id est benedicta illa generatio quam Deus tibi spondit, erit ex *Isaaco*. Nimirum Scriptura quæ Dei idioma continet, *vsurpat dici & vocari, pro esse*; quia apud Deum, res non se habet vt apud nos, qui plerumque aliter res denominamus, quam reuera se habeant, ita vt non semper contingat quod Autor libri de Oper. Christi Cardin. in Prologo ait, [non debeat impositorum nominum, secundum sensum, suorum effectum certitudo:] sed plerumque aliud ferat nomen ab homine impositum, aliud reipsa subſit. Exemplo est *Abſalon*, quod nomen sonat *Patri pacem*, seu *gaudium*; & tamen fuit Patris cordolum, & luctus æternus. Adonibese quoque, ex Hieronymo lib. de nom. Hæbet idem est quod *filius fulminis*, id est potentissimus & inuictissimus; qui tamen ludibrio hostibus fuit; Ex humilitate S. Chrysostomus homil. 5. in Acta, idem de suo nomine professus est, dicens, *vocor Ioannes, sed non sum Ioannes*, quia enim *Ioannes* significat *gratiam*, atque adeo insinuat, hominem in quem cadit, abundare gratia, negauit S. Chrysostomus se esse quod dicebatur, hoc est *Ioannem*. Nominari igitur ac vocari isto aut illo nomine, est plerumque aliquid enanidum, quia non raro homines vacua nomina portant, vt dixit S. Bernardus serm. de Circunc. At apud Deum, atque adeo in scriptura quæ diuino idiomate conscripta est, idem sunt, *vocari & esse*. Deo quippe facillimum est exequi & præstare quod dicit, non item hominibus. Itaque vocari *Emmanuel*, idem reipsa est, quod esse *Emmanuel*, qualis reuera fuit Christus, tamenſi cortex illius vocis, discreparet à nomine quo passim denominatus est tanquam proprio, & nuncupatiuo, vt Richardus Victorinus loquebatur.

Recidit in propositam difficultatis prædictæ enodationem, responsio adhibita à S. Chrysostomo homil. 5. in Matth. vbi obseruatur Euangelistam, Prophetam *Isaïæ* de nomine *Emmanuelis* ad Christum aptando, retulisse adhibito verbo pluralis numeri & tertiæ personæ, inde eruit dissolutionem dubitationis mota à Iudæis. [Quid ergo (inquit) hoc obstaculo (*Isaïæ* per Matthæum allegati) præſt